

Viite: Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta 6.10.2020

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietojenluovutussäännösten muuttamisesta (HE 133/2020 vp)

## Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Hallituksen esitykseen on koottu useiden lakien muutoksia, joilla on liityntä tietojenluovutuksiin. Muutoksia esitetään seuraaviin lakeihin:

- yhteismetsälaki
- laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta
- laki FLEGT-lupajärjestelmästä
- laki Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä, jäljempänä *metsätietolaki*
- metsästyslaki
- laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta

### *Säädöshankkeen tausta*

Säädöshanke lähti liikkeelle kahdesta tarpeesta. Ensinnäkin oli tarpeen tehdä uuden julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain, jäljempänä *tiedonhallintalaki*, edellyttämät muutokset maa- ja metsätalousministeriön luonnonvaraosaston tehtäviin kuuluvaan lainsäädäntöön. Toisena syynä oli, että Suomen metsäkeskus oli suunnitellut yhteismetsärekisterin tietojen luovuttamista avoimen tietoverkon kautta. Asiasta tiedon saatuaan maa- ja metsätalousministeriö kiinnitti huomiota siihen, että suunniteltu luovutustapa edellyttää laintasoista säätelyä. Kun lisäksi EU:n ns. ympäristöraportointiasetus muutti laittomia hakkuita koskevan EU-lainsäädännön toimeenpanon raportointia, maa- ja metsätalousministeriössä päätettiin yhdistää nämä asiat yhdeksi säädöshankkeeksi.

### *Yhteismetsärekisteri*

Yhteismetsärekisteriin on merkittävä voimassa olevan lain mukaan ja olisi merkittävä myös jatkossa muun muassa seuraavat tiedot:

- hoitokunnan jäsenet, varajäsenet ja toimitsijat sekä heidän kotipaikkansa ja osoitteensa
- yhteismetsän toiminimen kirjoittamiseen oikeutetut henkilöt sekä heidän kotipaikkansa ja osoitteensa

Lakiehdotuksen mukaan yhteismetsärekisteriin voitaisiin tallettaa lisäksi em. henkilöiden muut yhteystiedot.

Yhteismetsälain esitöistä käy ilmi tarkoituksena olleen, että jokaisella on oikeus saada yhteismetsärekisteristä siihen merkityt tiedot. Tämä koskee myös osoitetietoja. Esitöissä todetaan, että yhteismetsää ei merkitä kaupparekisteriin tai muuhun julkiseen rekisteriin, josta asianosainen saa tietoja esimerkiksi yhteismetsän toimielinten henkilöjäsenistä. Hoitokunnalla on yleistoomivaltalta päättää osakaskuntaa koskevista asioista, jollei päätösvalta lain tai ohjesäännön mukaan kuulu osakaskunnan kokoukselle. Esimerkiksi puunostajan tulee voida varmistua yhteismetsää edustavien henkilöiden toimivallasta. Haaste ja muu ilmoitus katsottaisiin osakaskunnalle toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi jollekin hoitokunnan jäsenelle tai osakaskunnan toimitsijalle taikka sellaiselle osakaskunnan toimihenkilölle, jolla on osakaskunnan nimenkirjoitusoikeus. Kolmannen tahon oikeuden turvaamiseksi rekisteriin merkitään hoitokunnan jäsenet, varajäsenet, toimitsijat ja toiminimen kirjoittamiseen oikeutetut henkilöt sekä heidän kotipaikkansa ja osoitteensa.

Voimassa olevan lain mukaan rekisteri on julkinen ja sen, mitä rekisteriin on merkitty, katsotaan tulleen sivullisen tietoon. Voimassa olevan sääntelyn tarkoituksena on ollut, että jokaisella on oikeus saada yhteismetsärekisterin tiedot. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön perusteella on selvää, ettei henkilötietoja voitaisi kuitenkaan julkaista avoimessa tietoverkossa ilman laintasoista sääntelyä siitäkään huolimatta, että tarkoituksena on ollut, että jokaisella olisi oikeus saada yhteismetsärekisterin tiedot. Tästä syystä yhteismetsärekisteriä koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että edellä mainittujen yhteismetsärekisteriin merkittyjen henkilöiden nimet ja kotipaikat olisivat jatkossa saatavilla avoimessa tietoverkossa siten, että mainitut nimeä ja kotipaikkaa koskevat tiedot olisivat rajattuina hakuina saatavilla ja tällöinkin siten, että hakuperusteena olisi yhteismetsän nimi tai muu yhteismetsään liittyvä peruste. Lakiehdotuksessa nimenomaisesti kielletään luonnollisen henkilön nimen, osoitteen tai muun yhteystiedon käyttäminen hakuperusteena.

Yhteismetsärekisteriä koskevassa säännöksessä viitattaisiin Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettuun lakiin. Yhteismetsärekisteri olisi osa metsätietojärjestelmää kuten nykyisinkin. Yhteismetsän hoitokunnan jäsenten, varajäsenten ja toimitsijoiden sekä yhteismetsän toiminimen kirjoittamiseen oikeutettujen henkilöiden osoite- ja mahdollisten muiden yhteystietojen luovuttamista kopiona, tulosteena tai sähköisesti rajoitettaisiin henkilötietojen suojaan liittyvin perustein.

Yhteismetsärekisterin sääntelyllä on yhtymäkohtia muun muassa kaupparekisteriä koskevaan sääntelyyn. Ehdotettu sääntely on perusteltavissa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa. Sääntelyssä sovitetaan yhteen asiakirjajulkisuus ja henkilötietojen suoja.

### *Metsätietojärjestelmä*

Metsätietolakiin tehtäisiin tiedonhallintalaista johtuvat muutokset. Lakiin tulisi ensinnäkin viittaussäännös tiedonhallintalakiin. Teknisen käyttöyhteyden sijaan laissa käytettäisiin jatkossa tiedonhallintalain termejä tekninen rajapinta ja katseluyhteys. Tiedonhallintalakia sovellettaisiin, kun tietoja luovutettaisiin teknisen rajapinnan avulla viranomaiselle tai julkista hallintotehtävää hoitavalle. Samoin tiedonhallintalakia sovellettaisiin, jos katseluyhteys avattaisiin viranomaiselle tai julkista hallintotehtävää hoitavalle. Metsätietolaissa olisi tiedonhallintalakia täydentävä säännös, jonka mukaan viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan, jolle tietoja luovutetaan, olisi ilmoitettava metsäkeskukselle sellaisesta toimintaansa koskevasta muutoksesta, jolla on merkitystä arvioitaessa kyseisen tahon oikeutta käsitellä henkilötietoja.

Tiedonhallintalaissa säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muulle kuin viranomaiselle. Tiedonhallintalaissa ei ole säännöksiä katseluyhteyden avaamisesta muulle kuin viranomaiselle, vaan siitä pitää säätää erikseen. Metsäkeskusten tietojenluovutukset ovat pääsääntöisesti muille kuin viranomaisille. Näin ollen tiedonhallintalain johdosta erityissäännökset katseluyhteyden avaamisesta ovat jatkossakin tarpeen.

Tiedonhallintalain esitöistä ei käy ilmi, millaiset luovutukset teknisen rajapinnan avulla muulle kuin viranomaiselle lainsäätäjällä ovat olleet mielessä. Tiedonhallintalain esitöissä ei arvioida, ovatko kyseisen lain vaatimukset kohtuullisia/oikeasuhtaisia yksityisen sektorin pienimmille toimijoille tai voiko sääntelyllä joissain tapauksissa olla vaikutusta markkinoiden toimintaan. Metsäkeskuksen tietojenluovutusten osalta nämä ovat kuitenkin keskeisiä seikkoja ja puoltavat erityissääntelyä. Metsätalouden edistämisessä ja metsävaratietoihin liittyvissä metsäkeskuksen palveluissa on keskeistä, että pienimmätkin metsäalan toimijat saavat laadukkaat metsävaratiedot käyttöönsä. Metsävaratietoihin liittyvillä palveluilla turvataan metsäalan yritystoiminnan edellytyksiä. Asiaa on esityksen perusteluissa kuvattu tarkemmin.

Tiedonhallintalaissa säädetään, että *teknisesti* on varmistettava teknisen rajapinnan avulla luovutettavien tietojen *tapauskohmainen* tarpeellisuus ja välttämättömyys. Viranomaisten välisten rajapintaluovutusten osalta tämä tarkoittaa käytännössä luovutusten kytkemistä luovutuksensaajaviranomaisen asianhallintajärjestelmään, jonka avulla olisi todettavissa, onko asia vireillä vai ei. Yksityisillä luovutuksensaajilla ei luonnollisestikaan ole tällaisia asianhallintajärjestelmiä eikä olisi kohtuullista edellyttää näitä tekemään tietojärjestelmämuutoksia. Tietosuoja-asetuksessa säädetään sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta. Se tarkoittaa muun muassa teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että käsitellään ainoastaan käsittelyn kunkin tarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja. Euroopan tietosuojaneuvostossa on valmisteilla ohjeet sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta. Tiedonhallintalain edellä mainittu vaatimus on käytännössä tiukempi kuin sisäänrakennettua ja oletusarvoista tietosuoja koskevat tietosuoja-asetuksen vaatimukset. Metsätietojärjestelmän luovutuksensaajat ovat joka tapauksessa velvollisia toimimaan tietosuoja-asetuksen mukaan ja huolehtimaan sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta. Näin ollen metsätietolaissa ehdotetaan säädettäväksi ja pidetään riittävänä, että luovutuksensaajien tulisi toimittaa metsäkeskukselle selvitys kyseisten tietosuoja-asetuksen vaatimusten noudattamisesta, jos ne tallettavat henkilötiedot omaan henkilörekisteriin pitempiaikaista käyttötarkoitusta varten. Metsätietolakiin lisättäisiin samalla säännös uudesta suojatoimesta. Maanomistajan ilmoituksen perusteella pääsy maanomistajan tietoihin voitaisiin ilman erillistä päätöstä estää, jos metsäkeskuksella on syytä epäillä henkilötietojen käsittelyn perusteen olemassaoloa maanomistajan ilmoituksen perusteella.

Metsätietolakiin sisällytettäisiin säännös, joka koskee hoitokunnan jäsenten, varajäsenten ja toimitsijoiden sekä yhteismetsän toiminimen kirjoittamiseen oikeutettujen henkilöiden tietojen luovuttamista suoramarkkinointia varten. Säännös on kirjoitettu samoin periaattein kuin maanomistajan yhteystietojen luovutusta koskeva säännös. Yhteystietojen valintaperusteet ovat asian luonteesta johtuen suppeammat. Kuten suoramarkkinoinnin osalta muutenkin myös ehdotetussa säännöksessä on kieltomahdollisuus. Lakiin sisällytettäisiin kuuden kuukauden siirtymäsäännös, jotta metsäkeskus voisi huolehtia, että rekisteröity saa tiedon oikeudesta kieltää tietojensa luovutus kyseiseen tarkoitukseen. Esityksessä arvioidaan, että mielenkiinto lienee vähäisempää yhteismetsien osalta yhteystietojen pyytämiseen.

### *Riistalainsäädäntö*

Metsästyslaissa sekä riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetussa laissa on säännökset tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla. Säännökset poistettaisiin tarpeettomina.

### *Salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevien säännösten muuttaminen*

Seuraavissa laeissa on salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä:

- laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta
- laki FLEGT-lupajärjestelmästä
- laki Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä, jäljempänä metsätietolaki
- metsästyslaki

- laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen kytkettäisiin tarpeellisuusvaatimukseen, jos asianomaisessa säännöksessä on lueteltu luovutettavat tiedot. Jos taas säännöksessä ei ole lueteltu luovutettavia tietoja, säännökseen on lisätty välttämättömyysvaatimus. Tämä perustuu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön. Oikeusministeriö kiinnitti asiaan huomiota lausuntokierroksella.

#### *EU:n ympäristöraportointiasetus*

EU:n ympäristöraportointiasetuksen johdosta puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annettuun lakiin ja FLEGT-lupajärjestelmästä annettuun lakiin tehtäisiin teknisluonteiset muutokset. Kun nykyisin EU-lainsäädännön toimeenpanosta toimitetaan raportti komissiolle, vastedes toimivaltaisen viranomaisen on julkaistava raportti verkkosivullaan.